

Aktualizace Dlouhodobého záměru vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol pro rok 2009

Preambule

Dokument „Aktualizace Dlouhodobého záměru vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol pro rok 2009“ (dále jen „Aktualizace 2009“) zpracovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) představuje nedílnou součást strategického řízení systému vysokoškolského vzdělávání, v návaznosti na ni pak aktualizace jednotlivých dlouhodobých záměrů vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysokých škol“ (dále jen „aktualizace záměrů vysokých škol“) jsou nástroje strategického řízení rozvoje jednotlivých institucí. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2006 – 2010 (dále jen „Dlouhodobý záměr ministerstva“) a dlouhodobé záměry jednotlivých vysokých škol tvoří rámec rozvoje vysokého školství, resp. jednotlivé instituce pro dané období, každoroční aktualizace pak konkrétní plán rozvoje systému, v případě ministerstva, a jednotlivých vysokých škol pro daný rok.

Jako v uplynulém období zásadním cílem ministerstva zůstává další zvyšování konkurenceschopnosti vysokých škol jak v národním, tak mezinárodním měřítku. Priority Aktualizace 2009 umožňují každé vysoké škole, aby se mohla rozvíjet v některé ze svých činností, ve které vyniká, nebo aby odstranila nedostatky, které její konkurenceschopnost oslabují. U soukromých škol se předpokládá rychlé reagování na potřeby zájemců o vysokoškolské studium a vyplnění mezer v nabídce studia veřejných vysokých škol.

Míru naplnění svého plánu rozvoje zhodnotí jednotlivé vysoké školy, soukromé i veřejné, zhodnotí ve výroční zprávě, která se tak stane cenným materiálem pro zpracovávání vnitřního hodnocení, respektive bude tvořit významnou část hodnocení.

V roce 2009 budou vysoké školy moci čerpat prostředky z operačních programů Strukturálních fondů Evropské unie programovacího období 2007 - 2013. Efektivní využití těchto fondů bude tedy významnou prioritou jak ministerstva tak vysokých škol. Prioritní oblasti, které vzhledem k jejich obsahu či rozsahu aktivit nelze podpořit z operačních programů Strukturálních fondů Evropské unie, ministerstvo na veřejných vysokých školách podpoří prostřednictvím rozvojových programů nebo dalších zdrojů státního rozpočtu. „Vyhlášení rozvojových programů pro veřejné vysoké školy pro rok 2009“ je součástí této aktualizace.

Úvod

Celostátní koncepce rozvoje vysokých škol je reprezentovaná zejména dlouhodobými záměry a jejich aktualizací v souladu se strategickými dokumenty národními i mezinárodními. V rámci těchto dokumentů je třeba na všech úrovních (ministerstva i jednotlivých vysokých škol) pečlivě zvážit, ve kterých oblastech rozvoje a ve kterých prioritách bude využito strukturálních fondů, kdy bude využito jiných zdrojů. Filosofie strukturálních fondů směřuje k vyrovnávání konkurenceschopnosti regionů a šancí občanů, proto není zcela vhodná pro celou oblast vysokého školství.

Cílem ministerstva je podpořit reformu terciárního vzdělávání a založit dlouhodobé pozitivní trendy v této oblasti, ale zároveň podpořit excelenci a těm nejdynamičtějším vysokým školám poskytnout příležitost získat významnější postavení v evropském prostoru, vytvořit nové kapacity pro špičkový výzkum a zlepšit spolupráci s aplikační sférou.

Aktualizace 2009 podporuje realizaci cílů Dlouhodobého záměru ministerstva ve všech třech prioritách: internacionalizace, kvalita a excelence akademických činností a kultura akademického života, akcentuje priority Boloňského procesu, k jejichž naplňování se Česká republika přihlásila v jeho průběhu a směřuje

k tomu, aby české vysoké školy obstály při hodnocení připravovaném pro konferenci ministrů v Leuvenu (v dubnu 2009) a pro vyhlášení Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání v roce 2010. Jednou z priorit bude proto v roce 2009 implementace národních soustav kvalifikací pro terciární/vysokoškolské vzdělávání. Kvalifikační rámce budou také základní prioritou Evropské unie v době, kdy jí bude Česká republika předsedat.

Aktualizace cílů pro rok 2009 vychází dále zejména ze zhodnocení naplňování Dlouhodobého záměru ministerstva, činnosti veřejných a soukromých vysokých škol v uplynulém období, ze statistických dat poskytnutých vysokými školami a získaných z matrik studentů, z rozboru demografického vývoje a ze zhodnocení výsledků projektu OECD *Thematic Review of Tertiary Education*, zejména z výsledných doporučení expertů OECD pro Českou republiku (tzv. *Country Note*, viz <http://www.msmt.cz/vzdelavani/oeed>), na jejichž základě Ministerstvo připravuje „Bílou knihu terciárního vzdělávání“, která se stane základem pro nový zákon o terciárním vzdělávání. Ukončení prací na Bílé knize se očekává koncem roku 2008 a předložení věcného záměru zákona v polovině roku 2009. Stručné zhodnocení současného stavu je v příloze 2.

I v roce 2009 jsou priority ministerstva nastaveny tak, aby umožnily každé vysoké škole vybrat ty, které nejlépe přispějí k jejímu rozvoji. Proto školy předloží ve své aktualizaci celkové zhodnocení současného stavu (nejlépe formou SWOT analýzy) s komentářem a zdůvodněním svých priorit pro rok 2009. Ministerstvo očekává, že vysoké školy si vyberou pouze omezený počet priorit, které jsou v souladu s jejich konkrétními potřebami a cíli a podporují jejich rozvoj. Každá z těchto priorit bude obsahovat:

- název
- stručnou charakteristiku priority (anotaci);
- analýzu současného/výchozího stavu v dané oblasti;
- stručný popis cílů pro rok 2009;
- kontrolovatelné výstupy/ indikátory (kvantitativní i kvalitativní);
- předpokládané zdroje pro naplnění cílů jednotlivých priorit (rozvojový program, operační program, program celoživotního vzdělávání, vlastní zdroje,...);
- předpokládaný způsob kontroly plnění cílů ze strany instituce.

Aktualizace svého dlouhodobého záměru na rok 2009 zašlou vysoké školy ministerstvu v tištěné podobě ve třech vyhotoveních, v elektronické podobě pak **na adresu: aktualizace@msmt.cz do 10. října 2008.**

Prioritní oblasti, cíle a zdroje podpory pro rok 2009

I. Počty studentů a sociální záležitosti

Analýza současného stavu:

V České republice již zhruba před deseti lety došlo k přechodu **od elitního modelu** vysokého školství **k masovému** terciárnímu a vysokoškolskému vzdělávání. V období 1999 – 2007 se počet studentů téměř zdvojnásobil. (viz tabulka 1, příloha 2).

Od roku 2004/2005, za který je uvedeno poslední mezinárodní srovnání OECD, do současnosti běžícího **akademického roku 2007/2008**, počty studentů nadále rostou (viz graf na obr. 3 přílohy 2). Celkový počet poprvé zapsaných do terciárního vzdělávání vzrostl za tři roky o dalších 16 tisíc, na více než 91 tisíc studentů, ovšem růst změnil svou povahu, neboť se v podstatě celý realizoval na vysokých školách veřejných a soukromých a v podstatě stagnoval na státních vysokých školách a vyšších odborných školách. Přesto růst absolutního počtu poprvé zapsaných v průběhu posledních tří let opět přesáhl v průměru 8% ročně. Uvedený vývoj byl posílen současně probíhajícím demografickým poklesem, takže se podíl poprvé zapsaných z odpovídajících věkových kohort v roce

2007/2008 zvýšil na 58% na vysokých školách (ISCED 5A) a mírně snížil na 8,5% na vyšších odborných školách (ISCED 5B). I po odpočtu odhadu zdvojených (opakovaných) zápisů mezi programy 5A a 5B (případně mezi vysokými školami, které poskytují údaje do matriky studentů, a státními vysokými školami, které je neposkytují) je zřejmé, že podíl poprvé zapsaných do terciárního vzdělávání se již v akademickém roce 2007/2008 pohyboval okolo 64-65% populace příslušného věku.

Přístup k terciárnímu vzdělávání by neměl být snížen ani v roce 2009, to by bylo v rozporu s programovým prohlášením vlády – viz: „*Budou vytvořeny podmínky pro větší zpřístupnění vysokoškolského vzdělávání a pro rozšíření nabídky studijních oborů....*“

Větší spektrum populačního ročníku vstupujícího na vysoké školy má za následek i větší rozrůzněnost jejich ekonomického zázemí. Ekonomické podmínky by neměly být překážkou ve studiu. Proto Česká republika investuje do řešení sociálních podmínek studentů stále větší objem finančních prostředků (viz příloha 2, tab. 2 a tab. 3). Z tabulky 4 pak vyplývá, že výdaje na sociální záležitosti studentů od roku 2004 do roku 2008 vzrostou přibližně o 36%.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Česká republika musí dříve realizované nárůsty nově přijímaných studentů propojit s **podporou rozvoje kvalitní, ale rozmanité studijní nabídky**, která bude schopna uspokojit výrazně různá očekávání, ale i schopnosti studentů tak, aby mohla narůst i úspěšnost v absolvování studia a posléze na trhu práce. V důsledku toho lze očekávat i diferenciaci institucionální.

Větší pozornost bude věnována uchazečům ze skupin sociálně a ekonomicky znevýhodněných, tedy na skupiny, které jsou v mezi studenty vstupujícími na vysokou školu dosud méně zastoupeny.

Ministerstvo bude i nadále podporovat sociální záležitosti studentů a prostředky na stipendia navyšovat, umožní-li to rozpočet. Vysoké školy využijí více možnosti vybírání poplatků za studium v době delší než je standardní doba studia navýšená o jeden rok a posílí tak své stipendijní fondy.

Kontrolovatelné výstupy:

Nárůst počtu studentů bude odpovídat nárůstu, který je důsledkem vyššího počtu přijímaných studentů v uplynulých letech. Pokud bude realizován nárůst nově přijímaných studentů, bude odpovídat maximálně průměru vyspělých zemí OECD (tj. 3% - viz příloha 2) a bude zaměřen i na sociálně a ekonomicky znevýhodněné skupiny.

Podpora sociálních záležitosti studentů poroste v rámci možností státního rozpočtu i vlastních příjmů vysokých škol. V návaznosti na strategii, která se připravuje v Bílé knize bude ministerstvo pokračovat v jednání, jehož cílem je, aby sociální záležitosti studentů byly zahrnuty do celkového sociálního systému státu.

Hlavní zdroje podpory

- Příspěvek ze státního rozpočtu
- Dotace ze státního rozpočtu
- Školné u soukromých vysokých škol
- U veřejných vysokých škol poplatky za studium podle § 58 zákona č. 111/1998 Sb., zákona o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů

II. Rozvoj vysokých škol, včetně rozvoje materiálně technické základny a spolupráce s aplikační sférou

Rozvoj vysokých škol, včetně rozvoje materiálně technické základny bude kromě vlastních iniciativ vysokých škol zajišťován systémem tvořeným operačními programy, programy reprodukce majetku (programovým financováním), plánovanými náklady na infrastrukturu, přístrojové a technické vybavení v rámci řešených výzkumných záměrů, rozvojovými programy a Fondem rozvoje vysokých

škol a mezinárodními, zejména evropskými programy. Základními principy tohoto systému jsou vyrovnávání kapacit regionů, podpora integrace a excelence, které tak podpoří konkurenceschopnost nejen na národní, ale i mezinárodní úrovni.

Spolupráce s aplikační sférou a zapojení vysoké školy do rozvoje regionu je chápáno jako téma transversální. Spolupráce a zapojení všech zájmových skupin včetně zaměstnavatelů je nezbytnou podmínkou naplňování priorit 2, 3, 5, 7, 8, ale může být významnou součástí řešení projektů i např. v prioritní oblasti 10 apod. Zapojení podniků a soukromého sektoru je dále významnou součástí priorit 1 a 2 v části III. Rozvoj vysokých škol – výzkum, vývoj a inovace.

Ministerstvo bude příklady dobré praxe ze všech oblastí šířit a zveřejňovat. K tomu využije svých webových stránek včetně speciální stránky věnované Boloňskému procesu, ale i seminářů, a bude vytvářet platformy pro další diskusi.

Hlavní zdroje podpory

- Operační programy, zejména Výzkum a vývoj pro inovace (VaVpI), Vzdělávání pro konkurenceschopnost (VpK), Praha-Adaptabilita (Adaptabilita), Podnikání a inovace (PI), Životní prostředí (ŽP), Lidské zdroje a zaměstnanost (LZZ) a podle konkrétních podmínek další operační programy tématické, regionální, Praha-konkurenceschopnost nebo operační programy Evropské územní spolupráce.
- Rozvojové programy
- Fond rozvoje vysokých škol
- Mezinárodní, zejména evropské programy v oblasti vzdělávání
- Programové financování – Programy reprodukce majetku
- Plánované náklady na infrastrukturu, přístrojové a technické vybavení v rámci řešených výzkumných záměrů
- Dotace a příspěvek ze státního rozpočtu
- Vlastní zdroje vysokých škol

Základními prioritními oblastmi pro rok 2009 budou

- 1) Rozvoj materiálně technické základny v rámci operačních programů i v rámci tzv. Programového financování (Programů reprodukce majetku);**
- 2) Implementace národní soustavy kvalifikací na úrovni jednotlivých vysokých škol;**
- 3) Vyhodnocení provedené restrukturalizace studijních programů a jejich inovace;**
- 4) Podpora oboustranné mobility studentů a pracovníků vysokých škol;**
- 5) Podpora přípravy projektů do operačních programů;**
- 6) Podpora mladých lidí sociálně, ekonomicky i zdravotně znevýhodněných při vstupu i během studia i po jeho absolvování;**
- 7) Podpora talentovaných studentů a absolventů bezprostředně po ukončení studia;**
- 8) Spolupráce s aplikační sférou;**
- 9) Podpora vzdělávání seniorů;**
- 10) Odstraňování slabých stránek a/nebo podpora silných stránek vysoké školy založená na důsledné SWOT analýze předchozího vývoje a současného stavu.**

Priorita 1

Název: Rozvoj materiálně technické základny

Stručný popis priority:

Rozvoj materiálně technické základny bude kromě vlastních iniciativ vysokých škol zajišťován systémem tvořeným operačními programy, programy reprodukce majetku (programovým financováním), plánovanými náklady na infrastrukturu, přístrojové a technické vybavení v rámci řešených výzkumných záměrů, rozvojovými programy a Fondem rozvoje vysokých škol. Základními principy tohoto systému jsou vyrovnávání kapacit regionů, integrace a excelence, které tak podpoří konkurenceschopnost nejen na národní, ale zejména na mezinárodní úrovni. Tyto principy se uplatní při hodnocení potřebnosti staveb financovaných z veřejných prostředků v souvislosti s využíváním různých položek předpokládaných zdrojů.

Pozn.: Investiční výstavba včetně zařízení a přístrojového vybavení může čerpat prostředky z více zdrojů (viz bod Předpokládané zdroje).

Analýza současného stavu:

Potřeby jednotlivých vysokých škol jsou specifikovány v dlouhodobých záměrech a jejich aktualizacích a v projektech investičního rozvoje. Tyto dokumenty obsahují jak registrované stavby v rámci programového financování, tak představy, které chtějí uskutečnit s využitím prostředků z další etapy programového financování, ale především s využitím prostředků operačních programů.

Globální odhady potřebných prostředků vyplynuly ze screeningu realizovaného v rámci přípravy OP Výzkum a vývoj pro inovace

Věcná analýza bude zpracována na základě zhodnocení probíhající etapy programového financování, dlouhodobých záměrů vysokých škol a jejich aktualizací pro rok 2008 a na základě výsledků všech forem ověřování absorpční kapacity a udržitelného rozvoje.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Pokračování v realizaci rozestavěných stavebních akcí, popřípadě jejich dokončení, v souladu s rozpisem rozpočtu programů 23340, 23330, 23320 a 23310 *Rozvoj a obnova materiálně technické základny veřejných vysokých škol*, schválených ministerstvem.

Příprava nových projektů investiční výstavby pro další etapu programového financování. Příprava nových projektů v rámci programového financování bude možná až na základě analýzy rozestavěných staveb včetně jejich dokončení a na základě vyhodnocení požadavků jednotlivých vysokých škol na obnovu materiálně technické základny, a to jak v rámci programového financování, tak v rámci operačního programu VaVpI. V programovém financování budou rozhodující možnosti státního rozpočtu. Z hlediska operačního programu VaVpI budou rozhodující kritéria projektů a finanční možnosti. Plány rozvoje budou vyvážené a budou respektovanými dokumenty ve střednědobém výhledu.

Příprava projektů v rámci operačních programů, především OP VaVpI, případně zahájení připravených akcí.

Kontrolovatelné výstupy:

Realizované stavby.

Realizovaná zařízení a přístrojové vybavení.

Dodržování stanovených priorit a termínů.

Předpokládané zdroje:

Operační programy, především operační program VaVpI, operační program PI, ŽP a další

Programové financování

Rozvojové programy

Fond rozvoje vysokých škol

Vlastní prostředky vysokých škol (FRIM a další)

Jednotlivé výše uvedené zdroje jsou vhodné pro podporu určitého typu aktivit, které v souhrnu pokrývají celé spektrum potřeb vysokých škol a které jsou v příslušném typu programu definovány. Celkové poměry jednotlivých položek stanoví ministerstvo na základě výše zmíněných analýz.

Priorita 2

Název: Implementace národní soustavy kvalifikací na úrovni jednotlivých vysokých škol (tedy až do úrovně jednotlivých studijních programů).

Stručný popis priority:

Koncept zastřešujícího rámce kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (EPVŠ) byl přijat konferencí ministrů v Bergenu (2005), kdy se ministři zavázali do roku 2007 začít pracovat na národních soustavách kvalifikací vycházejících z obecného, zastřešujícího rámce kvalifikací. Moderní typ soustavy kvalifikací bude, stejně jako zastřešující rámec, založený na třech cyklech studia (včetně, v závislosti na národním kontextu, možnosti dílčích kvalifikací), přičemž obecné deskriptory pro každý cyklus budou založeny na výstupech z učení (learning outcomes) a osvojených kompetencích, a dále na počtu ECTS kreditů v prvním a druhém cyklu, ve třetím cyklu studia prozatím na standardních rocích, přičemž diskuse o možnosti využití kreditů ECTS i ve třetím cyklu probíhá.

Analýza současného stavu:

Návrh evropského rámce kvalifikací, avšak pro celoživotní vzdělávání, představila i Evropská komise. Doporučení pro zavedení tohoto rámce v r. 2007 prošlo Evropským parlamentem a Radou a členské země EU by jej měly implementovat do roku 2010. Plně implementovat národní soustavy kvalifikací do roku 2010 tak, aby zahrnuly oba existující rámce na evropské úrovni (pro EPVŠ i pro EU) se ministři zavázali v dubnu 2007 v Londýně.

Implementace Národní soustavy kvalifikací pro terciární vzdělávání (NSKpTV) byla zahájena v roce 2007, pokračuje v roce 2008 a bude pokračovat i v roce 2009. Ministerstvo bude usilovat o to, aby do konce roku 2008 vznikl systém národních deskriptorů. Zároveň ministerstvo očekává, že vysoké školy a další instituce terciárního vzdělávání (např. vyšší odborné školy) zahájí práce na tom, aby metodika nově vznikající národní soustavy kvalifikací pro terciární vzdělávání byla využita i při tvorbě nových a inovací studijních programů. Předpokládáme, že NSKpTV bude členěna do oborových skupin (sektorů). Pro vybrané sektory předpokládáme v roce 2009 pilotní projekt/projekty sektorových deskriptorů a kompetencí. Předpokládá se, že pro NSKpTV bude připraven systémový projekt z operačního programu VpK.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Budou probíhat oborové diskuse v pracovních skupinách vytvořených společně zástupci vysokých škol a zaměstnavatelů, akreditační komise a dalších zainteresovaných partnerů. Pokud bude přijat systémový projekt, pak bude implementace NSKpTV na této úrovni probíhat zejména v rámci systémového projektu. Koordinaci a gesci za vytvoření NSKpTV bude mít ministerstvo.

Vysoké školy začnou pilotně využívat nové metodiky používané pro soustavy kvalifikací k popisu inovovaných nebo nově vznikajících studijních programů.

Vysoké školy dle potřeby a možností připraví projekty pro implementaci NSKpTV, aby mohly být podány do příslušného programu.

Kontrolovatelné výstupy:

Bude vytipováno, kolika oborovými skupinami, resp. „sektory“ bude možné pokrýt NSKpTV.

Budou zpracovány a předloženy k diskusi první návrhy „sektorových deskriptorů alespoň v pěti skupinách.

Ministerstvo bude usilovat, aby jedním systémem „sektorových deskriptorů“ byly výstupy z učení, kompetence a profil pro učitelské kvalifikace pro jednotlivé typy škol.

Předpokládané zdroje:

Operační programy, zejména VpK nebo Adaptabilita
Rozvojové programy

Priorita 3

Název: Vyhodnocení provedené restrukturalizace studijních programů a jejich inovace

Stručný popis priority:

Vyhodnocení provedené restrukturalizace studijních programů a jejich případné inovace povedou k lepší zaměstnatelnosti absolventů (dlouhodobé), diverzifikaci studijní nabídky na vysokých školách v návaznosti na potřeby společnosti, regionu apod. a v návaznosti na schopnosti a očekávání studentů.

K inovacím povede i práce na vnitřní soustavě kvalifikací vysokých škol (viz Priorita 2) a hodnocení kvality uskutečňování studijních programů, při kterém se vysoké školy zaměří na relevantnost výstupů z učení, kompetencí, profilu absolventa, a na výstupy navázanou studijní zátěž v ECTS kreditech.

Analýza současného stavu:

Masivní restrukturalizace studijních programů proběhla v letech 2002/03 a 2003/04, kdy byla již většina studentů poprvé vstupující na vysokou školu přijímána do bakalářských studijních programů. V současné době studuje většina studentů ve strukturovaných studijních programech viz tabulka 8 v příloze 2. Je třeba proto velmi pečlivě sledovat problematiku dostupnosti studia, a to jak mezi jednotlivými fakultami téže školy, tak mezi vysokými školami. Zvláštní pozornost vyžaduje dostupnost horizontální i vertikální, jak v rámci studijních programů, tak též mezi vyšší odbornou školou a vysokou školou nebo mezi bakalářským a magisterským cyklem.

Zároveň se objevují tvrzení, že restrukturalizace na vysokých školách proběhla formálně a že studijní programy neodpovídají potřebám diverzifikované studijní nabídky ani pro účely praxe ani dalšího studia. Obdobná tvrzení se objevila i ve zprávě expertů OECD, tzv. *Country Notes* (2006). Zároveň v rozvojových programech v letech 2006-2008 začaly podávat některé vysoké školy projekty na vyhodnocení provedené restrukturalizace většinou na některé z fakult.

Ministerstvo chce podpořit kvalitní zajištění stávajících oborů a jejich inovaci v souladu s požadavky praxe a vývoje oboru. S tím souvisí i personální zabezpečení činnosti vysokých škol. Ministerstvo bude hledat vhodná opatření (zejména v rámci akreditačního procesu), která by zamezila nevhodnému a formálnímu souběžnému vykonávání několika pracovních úvazků a opatření, která by zamezila další dezintegraci studijních programů.

Inovace studijních programů i kvalita personálního zabezpečení tak bude ve svém důsledku přispívat i k efektivnějšímu využívání finančních prostředků.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Vysoké školy připraví projekty pro vyhodnocení provedené restrukturalizace, aby mohly být podány do příslušného programu. Vezmou též v úvahu uplatnitelnost absolventů, potřeby (prognózu potřeb) regionu/ společnosti nebo i novou metodiku spojenou s prací na vnitřní soustavě kvalifikací příslušné vysoké školy. Na základě vyhodnocení se vysoké školy budou zabývat inovací studijních programů.

Kontrolovatelné výstupy:

Počty zpracovaných a předložených projektů do operačních programů či do rozvojových programů
Projekty přijaté nebo pokračující z roku 2008 – celkem minimálně 10 projektů.

Předpokládané zdroje:

Rozvojové programy (pro zpracování vyhodnocení studijních programů)

Operační programy, zejména operační program VpK nebo Adaptabilita (pro inovace studijních programů)

Priorita 4

Název: Podpora oboustranné mobility studentů a pracovníků vysokých škol¹

Stručný popis priority:

Jako v uplynulých letech je prioritou ministerstva umožnit každému studentovi, který má zájem a schopnosti, studovat alespoň jeden semestr v zahraničí. Obdobně bude ministerstvo podporovat veřejné vysoké školy v přijímání zahraničních studentů, zejména do magisterských a doktorských studijních programů. Do své strategie zahrnou vysoké školy v rámci internacionalizace kromě mobilit i další aktivity např. vznik stipendijních programů pro nadané studenty, získávání zahraničních studentů, přípravu a „rozjezd“ programů typu „joint degree“/ „double degree“, využívání plného potenciálu ECTS včetně zveřejnění „balíčků“ na webových stránkách (přičemž ECTS bude implementováno v návaznosti na vznikající soustavy kvalifikací na dané vysoké škole), inovace a vznik programů v cizích jazycích nebo zlepšování podmínek pro působení významných zahraničních odborníků na našich vysokých školách apod. Vysoké školy by měly zaměřit pozornost i na spolupráci s institucemi ze zemí mimo Evropskou unii, a to nejen ve vzdělávání, ale i v oblasti výzkumu a vývoje.

Analýza současného stavu:

V současné době podporuje ministerstvo vysoké školy, aby mohly vysílat studenty zejména v rámci programu Erasmus, regionálních programů CEEPUS a Aktion, bilaterálních dohod nebo i jako „free movers“, např. v rámci rozvojových programů.

Největším programem pro realizaci mobilit hlavně studentů je stále program Erasmus, viz tab. 10 v příloze 2. Od roku 2007 se v rámci programu Erasmus studentům nabízí i možnost praktických stáží v zahraničních firmách. Akademičtí a administrativní pracovníci mohou kromě výukových pobytů na zahraniční vysoké školy vyjízdet i na tzv. školení (a to včetně jazykových kurzů). Priority těchto pobytů si určí každá vysoká škola.

Stále přetrvávají problémy s uznáváním vzdělání (jeho části) získaného na zahraniční vysoké škole. Vysokými školami není důsledně aplikován princip Lisabonské úmluvy o uznávání vysokoškolského vzdělávání, kdy dosažené vzdělání má být uznáno jako celek, pouze v případě tzv. „podstatných rozdílů“ v dosažené (nebo částečné) kvalifikaci jako celku, jej kompetentní orgán² neuzná. V praxi jsou však i nadále porovnávány jednotlivosti např. jednotlivé zkoušky. Po odvolání žadatele o uznání však následně ministerstvo na základě principů Lisabonské úmluvy o uznávání ve většině případů diplom nostrifikuje. Nicméně tyto obecné principy, k nimž se Česká republika ratifikací Lisabonské úmluvy o uznávání přihlásila, jsou ale závazné obecně, tj. i pro vysokou školu. Tím se proces uznávání jen komplikuje a prodlužuje.

¹ Mezinárodní spolupráce v rámci programů výzkumu a vývoje, včetně mobilit, je pojednána v části III, prioritě 3.

² V České republice je tímto orgánem zpravidla veřejná vysoká škola, která realizuje podobný studijní program. Na ministerstvo se žadatel obrací se žádostí o uznání v případě, kdy je Česká republika vázána s domovským státem vysoké školy, která dokumenty vydala, smlouvou o uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Cílem je, aby vysoké školy připravily vlastní strategie internacionalizace a z ní vyplývající projekty, aby mohly být podány do příslušného mezinárodního programu nebo rozvojového programu.

Dále je třeba, aby se vysoké školy kromě programu Erasmus zapojily i do dalších vhodných programů Programu celoživotního učení (LLP), které podporují mezinárodní spolupráci a do programů EU zaměřených na spolupráci se třetími zeměmi.

Vysoké školy budou podporovat nadále mobility svých studentů, akademických i administrativních pracovníků, zlepšovat systémy uznávání částí studia i kvalifikací získaných v zahraničí, plně využívat možnosti kreditového systému ECTS a zvyšovat svoji konkurenceschopnost přijímáním zahraničních studentů a působením zahraničních učitelů. K tomu vytvoří zázemí materiální, technické (včetně přehledných webových stránek) i dostatku vhodných programů (typu „joint/double degree“, studijních programů, které budou vyučovat v cizích jazycích apod.)

Kontrolovatelné výstupy:

V rámci strategií rozvoje vysokých škol bude rozpracována internacionalizace.

Budou uspokojeni ti studenti, kteří mají zájem a předpoklady strávit jeden semestr na zahraniční vysoké škole.

Navýšení počtu zahraničních studentů na vysokých školách v ČR, krátkodobých i dlouhodobých pobytů, aby v akademickém 2009/2010 tvořili 10% celkového počtu studentů (včetně slovenských studentů)

Počet předložených projektů v rámci všech programů LLP, které podporují mezinárodní spolupráci v oblasti vysokého školství (v časové řadě).

Počet předložených projektů do programů zaměřených na spolupráci se zeměmi mimo Evropskou unii (v časové řadě).

Předpokládané zdroje:

Programy mezinárodní spolupráce – evropské, regionální, bilaterální apod.

Rozvojové programy

Případně, kde to umožní charakter projektu, operační programy.

Priorita 5

Název: Podpora přípravy projektů do operačních programů

Stručný popis priority:

Příprava projektů do operačních programů (zejména do operačního programu VaVpI) je časově, odborně, a tudíž i finančně velmi náročná, a aby byla úspěšná a aby byly efektivně využity všechny prostředky operačního programu, je potřeba přípravu projektů v maximální míře podpořit. Priorita 5 umožní proto vysokým školám předkládat projekty, ve kterých mohou žádat o prostředky, které jejich přípravu usnadní.

Analýza současného stavu:

Vysoké školy se mohou účastnit především operačních programů VpK, VaVpI, Adaptabilita, ale i řady dalších operačních programů. V rámci jednotlivých operačních programů jsou vyhlašovány výzvy. Výzvy pro operační program Adaptabilita byly vyhlášeny v lednu 2008, první výzva pro operační program VpK pro kraje byla vyhlášena v prosinci 2007 a výzva pro podávání individuálních projektů by měla být vyhlášena v květnu 2008. Výzva pro projekty v operačním programu VaVpI se očekává na konci roku 2008.

Vzhledem k tomu, že výzvy operačních programů se opozdily oproti původním termínům, vysoké

školy byly na tyto příležitosti do jisté míry připraveny a výzev, které proběhly počátkem roku 2008, již patrně využily.

Priorita 5 by měla sloužit především pro přípravu projektů pro operační program VaVpI, které budou zcela jistě z hlediska přípravy časově i finančně nejnáročnější. Příprava projektů potřebuje vyčlenit lidské kapacity na jejich zpracování a náročnější projekty mohou vyžadovat předběžné studie, které umožní odhadnout budoucí finanční potřeby, podklady pro uzemní řízení a stavební řízení, studie proveditelnosti, integrované plány rozvoje měst a řízení jejich implementace atd.

Výzvy ke zpracování projektu si vyžadují podrobnou znalost příslušných pravidel jejich zpracování, ale také obsahu projektu, který musí být v souladu s obsahem priorit operačního programu. Zároveň však bude vyžadováno, aby obsah projektu souvisel, resp. plně navazoval na dlouhodobý záměr (jeho aktualizaci) vysoké školy nebo fakulty. Přijetí projektů vyžaduje i funkční monitoring, řízení rizik a management kvality.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Základním cílem je podpořit zpracovatele projektů při jejich přípravě pro podání podle požadavků jednotlivých výzev zejména do operačního programu VaVpI a případně dalších (PI, ŽP apod.).

Kontrolovatelné výstupy:

Počet podaných projektů do operačních programů v roce 2009, který odpovídá navrhovanému počtu projektů naplánovaných v rozvojových programech.

Počet připravených projektů pro výzvy operačních programů v roce 2010, opět odpovídající počtu projektů naplánovaných v rozvojových programech. Vysoké školy se účastní i řady projektů v jiných operačních programech než VaVpI, čímž podporují synergetické efekty mezi nimi.

Předpokládané zdroje:

Rozvojové programy

Vlastní zdroje

Priorita 6

Název: Podpora mladých lidí sociálně, ekonomicky i zdravotně znevýhodněných při vstupu do studia, během studia i po jeho absolvování

Stručný popis priority:

Ministerstvo podpoří projekty vysokých škol směřující ke snižování nerovností v přístupu k vysokoškolskému vzdělání, které se zaměří na podporu sociálně a ekonomicky znevýhodněných a zdravotně handicapovaných skupin, a to nejen v přístupu ale i v průběhu a při úspěšném ukončení studijního programu, resp. využití nejvyššího studijního potenciálu přijatých uchazečů. Dále ministerstvo podpoří vysoké školy ve spolupráci se základními a středními školami, případně s dalšími vhodnými místními organizacemi, zaměřenými na práci se žáky pocházejícími z prostředí (které je nemotivuje k dalšímu vzdělávání) nebo podpoří přípravné kurzy pro uchazeče o studium na vysoké škole, kteří pocházejí ze –sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí. Pozornost je třeba věnovat i nezaměstnaným absolventům.

Analýza současného stavu:

V uplynulých letech se ministerstvu dařilo podporovat zejména rozvojové projekty vysokých škol zaměřené na zdravotně handicapované studenty, o projekty na podporu sociálně a ekonomicky znevýhodněných neměly veřejné vysoké školy příliš velký zájem, což dokládá i tabulka 12 uvedená v příloze 2.

Zájem o vysokoškolské vzdělání stále převyšuje příležitosti ke studiu a přispívá ke konkurenci při

vstupu do terciární úrovně školství. Konkurence při přijímacím řízení ještě více znevýhodňuje děti pocházející z prostředí, které je již na nižším stupni vzdělání nemotivuje ke studiu na vysoké škole, a těmto uchazečům ani nemá kdo s přípravou na přijímací zkoušky pomoci. Srovnávací studie **nerovností v možnostech dosažení vysokoškolského vzdělání, které zpracovalo OECD ukazují, že z tohoto hlediska patří Česká republika k nejneúspěšnějším zemím v rámci OECD.** Dle těchto statistik je v České republice šance mladého člověka pocházejícího z rodiny pouze vyučených rodičů sedmkrát nižší než šance mladého člověka, jehož alespoň jeden z rodičů má vysokoškolské vzdělání. V jiných zemích OECD je tento poměr nerovností mnohem menší, a to bez ohledu na to, zda se jedná o klasicky liberální systémy (v USA je tento poměr 1:3) nebo typicky „welfarové“ systémy (ve Finsku, Švédsku a Norsku se tento poměr pohybuje okolo 1:2)³.

Český vysokoškolský systém tedy stále dluží svoji péči a lidské i materiální investice do podpory rovných příležitostí ke studiu. Týká se to jak zdravotně handicapovaných studentů, tak i jinak znevýhodněných skupin obyvatelstva (sociální, regionální, v některých případech i etnické problémy), ale i rovných příležitostí žen zejména ve vyšších stupních studia.

Nezaměstnanost absolventů je v posledních letech stále relativně malá, avšak v důsledku poklesu celkové nezaměstnanosti roste poměr mezi nezaměstnanými absolventy vysokých škol a celkově nezaměstnanými. Vysoké školy by měly převzít významný díl odpovědnosti za zaměstnatelnost svých absolventů.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Odstraňování bariér v přístupu k vysokoškolskému vzdělávání, je jedna z priorit současné vlády v oblasti vzdělávání. Musí se týkat všech věkových kategorií a musí být doprovázeno vytvářením příznivějších podmínek pro rozhodování pokračovat ve studiu zejména ve znevýhodněných skupinách (sociálně, regionálně, v některých případech i etnicky).

Vytváření programů pro pracovní uplatnění nezaměstnaných, zejména čerstvých absolventů.

Kontrolovatelné výstupy:

Konkrétní výstupy v rozvojových projektech veřejných vysokých škol zaměřených na spolupráci se základními a středními školami, případně s dalšími vhodnými místními organizacemi, zaměřenou na práci se žáky a studenty znevýhodněnými, přípravné kurzy pro vstup na vysokou školu, poradenství během studia zaměřené na tyto skupiny apod.

Výstupy z projektů na podporu rovných příležitostí žen zejména ve vyšších stupních studia.

Výstupy z projektů znamenající konkrétní podporu pro zdravotně handicapované studenty.

Počty nezaměstnaných absolventů (v časové řadě) a účinný systém reakce na zjištění.

Předpokládané zdroje:

Rozvojové programy

Případně operační programy

Priorita 7

Název: Podpora talentovaných studentů a absolventů bezprostředně po ukončení studia

Stručný popis priority:

Prioritou ministerstva, jako v uplynulém období, zůstává podpora spolupráce vysokých škol se středními (případně základními) školami zejména v technických a přírodovědných oborech s cílem získat nadané žáky pro další studium těchto oborů na vysoké škole. Ministerstvo uvítá i aktivity

³ Převzato od prof. Petra Matějů z Koncepce reformy terciárního vzdělávání, 2007

zaměřené na podporu zájmu žen o technické a přírodovědné obory.

Dále pak ministerstvo podpoří talentované studenty všech oborů během jejich studia na vysoké škole a nadané absolventy bezprostředně po ukončení studia, včetně absolventů doktorských studijních programů, pokud na vysoké škole dále zůstanou.

Analýza současného stavu:

Na technických a přírodovědných oborech stále přetrvává vysoká neúspěšnost studentů těchto oborů. Může být zapříčiněna i menší výběrovostí při přijímacím řízení, neboť o studium technických a přírodovědných oborů oproti humanitním, ekonomickým a právním vědám je relativně menší zájem. Navíc se na tyto obory hlásí i uchazeči, kteří by dali přednost studiu jiných oborů, ale tím, že úspěšnost přijímání v této oblasti je vysoká, zapíší se nakonec na technické obory či ke studiu přírodních věd. Tato skutečnost je ještě umocněna faktem, že se v případě technických a přírodních věd jedná o studium náročné.

V roce 2006 ministerstvo vypsal pilotní rozvojový program na podporu zvýšení zájmu nadané mládeže o studium technických a přírodovědných oborů, který se setkal s velkým ohlasem a pokračuje v rámci centralizovaných rozvojových projektů i v letech 2007 a 2008. Spolupráce vysokých škol se středním školstvím je jeden z důležitých faktorů, který ovlivňuje to, jací studenti vstupují na vysoké školy. Technické vysoké školy a přírodovědně zaměřené fakulty se proto snaží získávat nadané uchazeče, kteří nemají vyhraněný zájem a často mají i zkreslené informace a kteří by pravděpodobně podali přihlášku do „módnějších“ oborů např. ekonomických a právních.

Důležitým aspektem je též zachovat vysokou úroveň magisterských a doktorských studijních programů i jejich absolventů. Ministerstvo předpokládá, že masifikace studia na vysoké škole je a nadále bude do značné míry řešena strukturovaným studiem (tj. bakalářský a magisterský stupeň místo tradičních 5-6- letých studijních programů) a ti, kteří by v tradičních „dlouhých“ programech odešli bez vysokoškolské kvalifikace, ukončí studium s kvalifikací bakaláře. K tomu je ale třeba zachovat vysokou výběrovost na magisterské úrovni. Navíc je třeba vytvořit motivační prostředí pro nadané studenty, v kterémkoliv období studia, nebo po jeho absolvování, a to v kterémkoliv oboru, aby jejich rozvoj mohl být akcelerován a jejich schopnosti mohly být plně využity.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Cílem je podpořit vysoké školy, aby spolupracovaly se středními a případně základními školami a podchytily nadané studenty zejména v oblasti technických a přírodovědných studií.

Dále, aby vysoké školy podpořily vhodnými vnitřními programy, grantovými soutěžemi, zapojováním do výzkumných a inovačních týmů apod. nadané studenty v kterémkoliv období jejich studia/bezprostředně po absolvování magisterského nebo doktorského studijního programu a v kterémkoliv oboru. Cílem je zejména udržet kvalitní absolventy doktorských studijních programů na vysokých školách a umožnit jejich rychlý rozvoj.

Zachovat vysokou úroveň magisterských a doktorských studijních programů i jejich absolventů. Cílem ministerstva je, aby vysoké školy uplatnily vysokou výběrovost při vstupu do magisterských studijních programů a vytvářely konkurenčnější prostředí při vstupu i během studia. Ministerstvo proto bude hledat vhodné finanční mechanismy, jak vysoké školy motivovat. Jednou z možností může být vyšší finanční bonifikace za ty absolventy bakalářských studijních programů, kteří nebudou pokračovat dále ve studiu.

Kontrolovatelné výstupy:

Výsledky dle přijatých projektů vysokých škol

Vysoká výběrovost při vstupu do magisterských studijních programů a narůstající počet bakalářů, kteří nebudou pokračovat dále ve studiu a uplatní se přímo v praxi. Ministerstvo předpokládá, že do budoucna by měla v magisterském studiu pokračovat, ihned po jeho ukončení, polovina absolventů

bakalářského studia.

Předpokládané zdroje:

Rozvojové projekty.

Operační programy, zejména OP VpK

Příspěvek (vyšší bonifikace za ty absolventy bakalářských studijních programů, kteří nebudou pokračovat v magisterském studiu).

Priorita 8

Název: Spolupráce s aplikační sférou

Stručný popis priority:

Úzká spolupráce vysokých škol s aplikační sférou, spoluvytváření inovačních a technologických struktur.

Analýza současného stavu:

Autonomní postavení vysokých škol je příznivé pro navazování spolupráce s aplikační sférou, což odpovídá i vývoji ve vyspělých evropských zemích. Některé soukromé vysoké školy vznikly přímo na základě potřeb konkrétní společnosti.

Zejména vysoké školy s technickým zaměřením obvykle realizují výzkum provozovaný na zakázku nebo přímo ve spolupráci s aplikační sférou, poradenství, vedení diplomových prací a spolupracují s odběrateli svých absolventů při vzniku či inovaci studijních programů.

Přínosem vzájemné spolupráce jsou, kromě finančních prostředků, praktické znalosti a zkušenosti, aplikace základního výzkumu, či možnost reagovat na požadavky praxe. Absolventi se snáze uplatní na trhu práce.

Nicméně mnohdy o možnostech vzájemné spolupráce podniky a vysoké školy nemají potřebné informace, na řadě škol dosud nebyla zřízena nebo nefungují kontaktní místa, kde by zejména menší podniky mohly potřebné informace získat.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Cílem pro rok 2009 je, aby si vysoké školy vytvořily vhodný systém podpory spolupráce s aplikační sférou zahrnující např. zřízení kontaktního místa, kde chybí, vznik centrálního informačního systému, včetně aktivního vyhledávání příležitostí (nabídky „know-how“), aby stanovily pravidla spolupráce a vytvořily pobídky jak pro akademické pracovníky, tak i pro jednotlivá oddělení fakulty/vysoké školy apod. Součástí pravidel by mělo být i ošetření problematiky duševního vlastnictví.

Dále by vysoké školy měly systematicky zapojovat odborníky z praxe do přípravy nových nebo inovací stávajících studijních programů, realizovat praktické stáže studentů i akademických pracovníků, vyhledávat společně s podniky témata z praxe pro bakalářské, diplomové či disertační práce, případně přímo pracovníky z praxe zapojovat do jejich vedení i do vedení výuky.

Ministerstvo očekává, že vznikne řada projektů společně řešených vysokou školou, podnikem i dalšími institucemi.

Kontrolovatelné výstupy:

Vzniklé spolupráce vysokých škol a podniků

Výzkumné projekty realizované na zakázku nebo ve spolupráci se soukromým sektorem

Aktivní zapojení zaměstnavatelů do nově vznikajících a inovovaných studijních programů (procento takto vzniklých programů na vysoké škole). Spolupráce na vznikající soustavě kvalifikací na dané vysoké škole.

Kde to umožňuje charakter studijních programů organické začlenění studentských praxí (stáží)

v podnicích do kurikul studijních programů a jejich kreditové ohodnocení

Zapojení odborníků z praxe do výuky a vedení bakalářských, diplomových či disertačních prací.

Předpokládané zdroje:

Operační programy, především VaVpI, a VpK

Vlastní prostředky vysokých škol

Kde to umožní charakter spolupráce do vhodných mezinárodních programů – evropských, bilaterálních, příhraničních apod.

Priorita 9

Název: Podpora vzdělávání seniorů

Stručný popis priority:

Lidé se dožívají důchodového věku v dobré fyzické i duševní kondici a měli by být schopni se stále aktivně zapojovat do společenského dění. Navíc aktivní lidé, kteří se udržují v dobré duševní i fyzické kondici potřebují méně lékařské či sociální péče.

Analýza současného stavu:

Podle ověřených demografických studií stoupá průměrný lidský věk, takže již kolem r. 2020 bude ve vyspělých evropských státech podíl obyvatel starších 60 let dosahovat 30%. Tento trend se nevyhne ani České republice. Současná společnost se velmi dynamicky mění a životní tempo zvyšuje. Její hodnoty jsou více méně orientovány na mladé a úspěšné. Nicméně vzhledem k demografickým změnám se již dnes, a do budoucna stále více, bude pozornost zaměřovat i na starší spoluobčany. Měla by být věnována i těm hodnotám, které mohou přinést a předat právě starší spoluobčané. K tomu je ale třeba, aby se mladí i starší občané spolu učili více komunikovat. Jedním z nástrojů, kde je možné tuto komunikaci realizovat jsou univerzity třetího věku (U3V). V současné době jsou U3V realizovány na většině veřejných vysokých škol i na některých soukromých. Těší se vysoké společenské prestiži a programy realizované na U3V nejsou vždy schopny uspokojit poptávku seniorů po vzdělání.

S ohledem na to, že se neustále prodlužuje věk aktivního působení seniorů a lze očekávat, že tento trend bude pokračovat a že bude rychleji posunován směrem k vyššímu věku odchodu do důchodu (jak je tomu ve většině vyspělých zemí), doporučuje ministerstvo, aby se aktivity U3V propojily s kurzy poskytovanými v rámci celoživotního vzdělávání.

Jako poradce či metodik nebo koordinátor mezinárodních aktivit U3V působí Asociace U3V, která sdružuje více než 20 vysokých škol.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Cílem ministerstva je dále přispět k rozvoji U3V na vysokých školách a maximálně uspokojit poptávku seniorů po tomto typu vzdělávání.

Zároveň ministerstvo podpoří další zkvalitňování programů a kurzů U3V.

V rámci možností propojit na jednotlivých školách aktivity U3V s vhodnými kurzy poskytovanými v rámci celoživotního vzdělávání.

Ministerstvo podpoří i mezinárodní aktivity asociace nebo jednotlivých vysokých škol, které přispívají k internacionalizaci vzdělávání i ve vzdělávání zaměřeném na seniory.

Kontrolovatelné výstupy:

Vysoké školy připraví vlastní strategie rozvoje U3V. Při jejich přípravě mohou vysoké školy využít standardy (referenční body) přijaté valným shromážděním Asociace U3V v roce 2008.

Pokud se nepodaří uspokojit poptávku po vzdělávání seniorů na U3V plně, pak by měl počet

neuspokojených zájemců oproti roku 2008 klesnout.

Seniory využitě kurzy poskytované v rámci celoživotního vzdělávání

Předpokládané zdroje:

Rozvojové programy

Případné zdroje z programů věnovaných stárnutí v gesci MPSV

Mezinárodní programy spolupráce, zejména program Grundtvig

Priorita 10

Název: Odstraňování slabých stránek a/nebo podpora silných stránek vysoké školy založená na důsledné SWOT analýze předchozího vývoje a současného stavu.

Stručný popis priority:

Základním principem Dlouhodobého záměru ministerstva a jeho aktualizací je umožnit a motivovat vysoké školy, aby posílily své silné stránky a zejména odstranily ty slabé. Tato priorita je koncipována tak, aby se skutečně každá vysoká škola mohla rozvíjet v některé ze svých činností, ve které vyniká, nebo aby odstranila nedostatky, které její konkurenceschopnost oslabují a které dokáže identifikovat nejlépe ona sama.

Analýza současného stavu:

Ze zhodnocení výročních zpráv vysokých škol a dlouhodobých záměrů vysokých škol a jejich aktualizací lze učinit závěr, že vývoj na jednotlivých školách neprobíhá zcela rovnoměrně a že každá ze škol vykazuje určité slabé stránky, problémy, které je třeba odstranit či řešit. Výroční zprávy i dlouhodobé záměry potvrzují, že veřejné vysoké školy jsou instituce velmi různorodé, jejich cíle a poslání se výrazně liší, a tudíž jsou rozdílné jejich potřeby, vyplývající se jejich vlastní analýzy silných a slabých stránek, i způsoby řešení problémů. Níže jsou uvedeny příklady některých z nich.

Problémem velkých vysokých škol univerzitního typu je malý stupeň integrace uvnitř instituce a z toho vyplývající problémy zdvojujících se činností, a tudíž neefektivního vyžívání neinvestičních, ale velmi často i investičních finančních prostředků.

Problémy menších regionálních vysokých škol jsou především v nedostatku kvalifikovaných lidských zdrojů, které jsou často získávány velmi obtížně, a v důsledku toho i za podmínek, které nejsou pro školy výhodné.

Věková struktura a dostatečné zastoupení docentů a profesorů mezi akademickými pracovníky je stále problémem i větších vysokých škol. I v tomto ohledu musejí vysoké školy nadále vytvářet podmínky a vhodně motivovat akademické pracovníky zejména v mladší a střední věkové kategorii pro nová habilitační řízení i řízení ke jmenování profesorů a jejich ukončování.

Z obecného hlediska je slabým článkem relativně malá spolupráce vysokých škol, která by zajistila na národní úrovni efektivní způsob využívání infrastruktury – knihoven, laboratoří, nákladných přístrojů, ale i prostorových kapacit a v neposledním i lidských zdrojů.

Nedostatečně je rozvinuto formální i další/neformální vzdělávání dospělých, které by mělo nabízet možnost doplnění kvalifikace, rekvalifikace, apod. Tato slabá stránka je jednoznačně propojena s potřebou rozvíjet nové vzdělávací technologie, které umožní vzdělávání aktivně činným osobám, aniž by bylo nutno přerušit zaměstnání. Obdobně jako v předchozím odstavci i zde by bylo vhodné meziuniverzitní sdílení vzdělávacích zdrojů včetně kvalifikovaných lidských zdrojů pomocí nových vzdělávacích metod a technologií.

Velkou příležitostí rozvoje vysokých škol je postupné vyrovnávání regionů co se týče nabídky studijních příležitostí, které budou postupně limitovat nižší vzdělanost v některých místech České republiky, ale i co se týče obsahu studia, který by měl reagovat na podnikatelské záměry jak domácích tak zahraničních investorů.

Problémy jsou i v oblasti strategického řízení vysokých škol, na některé z nich poukázali experti OECD ve své studii a doporučeních, tzv. „Country Note“ (2006). Nalezení vhodného modelu, který najde rovnováhu mezi pravomocemi jednotlivých aktérů a jejich odpovědností, posílí pravomoci rektorů/děkanů a vhodně je vyváží s akademickou samosprávou je téma v současné době diskutované, je zpracováváno i ve vznikající Bílé knize o terciárním vzdělávání a jeho řešení bude vyžadovat legislativní změny. Nicméně i v roce 2009 je možné, aby vysoké školy pracovaly na tom, aby byly rozvíjeny znalosti a dovednosti managementu i vedení vysoké školy/fakulty, např. s využitím kvantitativně analytických přístupů. Neméně důležitým aspektem řízení instituce je i oblast řízení kvality s uplatněním vícekriteriálního hodnocení, s ohledem na motivační zaměření a provázanost se zdroji. Otázkou zůstává, zda některé nedostatky v řízení jsou v první řadě způsobeny legislativou nebo jenom jejím ne zcela plným využíváním, protože i v této oblasti existují příklady dobré praxe.

Tato priorita tedy umožňuje vysokým školám na základě důkladné analýzy jmenované problémy (ale i další) identifikovat a specifikovat projekt, který v příslušné oblasti posune školu dál a který nelze podávat vzhledem k jeho obsahu či rozsahu v žádném z operačních programů, zařadit do programu reprodukce majetku, evropských vzdělávacích programů či využít jiné obdobné programy.

Stručný popis cílů pro rok 2009:

Cíle si určí každá vysoká škola sama, avšak pouze na základě konkrétní důkladné analýzy vlastního poslání a nalezení závažných slabých stránek, které je nutno alespoň limitovat, případně zcela odstranit. Cíle mohou být také stanoveny na základě nalezených silných stránek a zdůvodněna potřeba tyto cíle dále a intenzivně rozvíjet.

Cílem ministerstva je pak podporou projektu umožnit školám odstraňovat jejich slabé stránky, posilovat silné a využít příležitosti dle specifické situace jednotlivých vysokých škol a v souladu s Dlouhodobým záměrem ministerstva, případně jeho aktualizací.

Kontrolovatelné výstupy:

Splnění cílů, kontrolovatelných výstupů (indikátorů) jednotlivých vysokých škol v přijatých projektech.

Předpokládané zdroje:

Rozvojové programy
Operační programy
Vlastní prostředky vysokých škol

III. Rozvoj vysokých škol – výzkum, vývoj a inovace

Základními prioritami pro rok 2009 v oblasti výzkumu, vývoje a inovací na vysokých školách jsou:

- 1) **Reforma systému výzkumu, vývoje a inovací, její příprava, postup a realizace v oblasti výzkumu, vývoje a inovací na vysokých školách**
- 2) **Pokračování poskytování veřejné podpory z kapitoly ministerstva (účelové a institucionální) na projekty výzkumu a vývoje a výzkumné záměry vysokých škol**
- 3) **Mezinárodní spolupráce, vytváření příležitostí vysokým školám k získávání podpory na projekty s mezinárodní účastí a k aktivnímu přínosu ČR k Evropskému prostoru výzkumu, vývoje.**

Priorita 1

Název: Reforma systému výzkumu, vývoje a inovací, její příprava, postup a realizace v oblasti výzkumu, vývoje a inovací na vysokých školách

Stručný popis priority:

Ministerstvo předpokládá, že v roce 2009 se začnou postupně realizovat kroky k naplňování principů Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací. Reforma přinese pro veřejné vysoké školy řadu změn a také nový model institucionální podpory výzkumu a vývoje, budou stanoveny nové podmínky pro stanovení výše institucionální podpory pro vysoké školy.

Institucionální podpora ve výzkumu a vývoji bude vycházet z těchto zásad:

- institucionální podpora resortům se bude rozdělovat na úrovni rozpočtových kapitol zejména podle výsledků hodnocení institucí
- záměrem reformy je též poskytnout financování unikátní výzkumné infrastruktury pro výzkum a vývoj konsorciím vytvořeným mezi veřejnými školami, veřejnými výzkumnými institucemi a podniky (po novele zákona č. 341/2005 Sb. bude umožněno veřejným vysokým školám, veřejným výzkumným institucím a dalším subjektům spolu s podniky zakládat konsorcia, která se mohou, budou-li splňovat Rámec Společenství, ucházet o veřejnou podporu na výzkum, vývoj a inovace).
- institucionální podpora specifického výzkumu na vysokých školách (ta část výzkumu, která je bezprostředně spojena se vzděláváním) zanikne a bude nahrazena účelovou podporou

Podstatnou změnou projde i účelová podpora výzkumu a vývoje, kde resorty až na výjimky (MZe – podpora zemědělského výzkumu a MŠMT – podpora mezinárodní spolupráce, MK – specifické projekty z kulturní oblasti) nebudou poskytovat účelové prostředky na projekty výzkumu a vývoje.

Účelovou podporu ve výzkumu a vývoji bude zajišťovat pouze

- Grantová agentura České republiky (GA ČR) v oblasti základního výzkumu
- Technologická agentura České republiky (TA ČR) pro oblast aplikovaného výzkumu a vývoje a inovací.

Analýza současného stavu:

Analýza je podrobně zpracována v materiálech Rady vlády pro výzkum a vývoj (Analýza výzkumu, vývoje a inovací v České republice a jejich srovnání se zahraničím v roce 2007, Hodnocení výzkumu a vývoje a jejich výsledků v roce 2007, Návrh reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR. Viz www.vyzkum.cz).

Stručný popis cílů pro rok 2009 (v oblasti vysokých škol):

Připravit realizaci Reformy výzkumu a vývoje, zejména v oblasti vysokého školství. Plně uplatnit Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu vývoje a inovací. Podílet se na přípravě nového zákona o podpoře výzkumu a vývoje, podílet se na přípravě politiky výzkumu, vývoje a inovací pro další období.

Kontrolovatelné výstupy:

Ministerstvo:

Průběžné poskytování informací vysokým školám o dopadu transformace výzkumu a vývoje. Analytické práce založené na modelování dopadů těchto změn na vysoké školy.

Předložení návrhu nového zákona o podpoře výzkumu, vývoje a inovací ve spolupráci s Radou pro výzkum a vývoj.

Předložení Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací vládě ČR ve spolupráci s Radou pro výzkum a vývoj.

Ke změně v oblasti financování specifického výzkumu na vysokých školách (dosud institucionální podpora) dojde až po novele zákona č. 130/2002 Sb., podle odhadu pravděpodobně až v roce 2010.

Vysoké školy:

- Spolupráce na tvorbě nového zákona o podpoře výzkumu a vývoje
- Spolupráce na tvorbě Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací

Předpokládané zdroje:

Veřejné zdroje - Prostředky státního rozpočtu na výzkum a vývoj

Priorita 2

Název: Pokračování poskytování veřejné podpory z kapitoly MŠMT (účelové a institucionální) na projekty výzkumu a vývoje a výzkumné záměry vysokých škol

Stručný popis priority:

Ministerstvo jako poskytovatel veřejné podpory na programy výzkumu a vývoje a výzkumné záměry bude pokračovat v poskytování účelové a institucionální podpory probíhajících řešení projektů v rámci NPV I a II, projektů mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji, resortních programů a řešení výzkumných záměrů podle pravidel platných v době uskutečnění veřejných soutěží nebo hodnocení předložených výzkumných záměrů.

Stručný popis cílů pro rok 2009 (v oblasti vysokých škol):

- Bude pokračovat kontrolní činnost podle § 13 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 130/2002 Sb., u výzkumných projektů podporovaných z účelových prostředků na výzkum a vývoj v rámci NPV I a II, v resortních programech a programů mezinárodní spolupráce.
- Bude zahájeno řešení programu INFOZ – Informační zdroje pro výzkum a vývoj
- Ministerstvo bude usilovat o prodloužení řešení výzkumných záměrů, které mají být ukončeny v roce 2008 a v roce 2009.
- Proběhne příprava a realizace průběžného hodnocení řešení všech výzkumných záměrů zahájených k 1.1.2005 a k 1.1.2007 (podle § 13 odst. 1 a 2 a § 29 odst.1 zákona č.130/2002 Sb.)
- Ministerstvo bude zajišťovat vyhlašování nových veřejných soutěží a hodnocení předložených projektů do operačních programů VaVpI a VpK.

Kontrolovatelné výstupy:

Ministerstvo:

- Poskytování veřejné podpory v souladu se zákonem č. 130/200 SB., o podpoře výzkumu a vývoje
- Provádění kontroly řešení výzkumných projektů a výzkumných záměrů podle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje

Vysoké školy:

- Vypracovat periodické zprávy o průběhu řešení výzkumných projektů a výzkumných záměrů

Předpokládané zdroje:

Veřejné zdroje - Prostředky státního rozpočtu na výzkum a vývoj

Vlastní zdroje veřejných vysokých škol (příjemců podpory)

Prostředky ze soukromých zdrojů

Priorita 3

Název: Mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích, vytváření příležitostí vysokým školám k získávání podpory na projekty s mezinárodní účastí s cílem zapojení českého výzkumu a vývoje do Evropského prostoru výzkumu a vývoje.

Analýza současného stavu :

Ministerstvo zajišťuje naplňování mezinárodních smluv o vědecko technické spolupráci s těmi státy, s nimiž je taková dohoda uzavřena (Belgií-Vlámské společenství, Francií, Itálií, Maďarskem, Polskem, Rakouskem, Řeckem, Slovenskem, Slovinskem, Spolkovou republikou Německo, Čínskou lidovou republikou, Japonskem, Korejskou republikou (Korea), Ruskou federací a USA. Dále se zabývá zajišťováním účasti ČR v mezinárodních mnohastranných aktivitách jako jsou EUREKA, COST, MEBC, NATO Science programme, OECD, ESA, ESO, Středoevropská iniciativa a Visegrádská skupina, od roku 2004 i CERN a SÚJB Dubna. Návrhy projektů musí být předkládány k posouzení bilaterální výběrovou komisí. Ministerstvo rovněž zajišťuje administrativu programů mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji EURPO, INGO a KONTAKT a od roku 2008 podporuje účast v projektech 7. rámcového programu Společenství (FP7) a v projektech programu EUROSTARS.

Stručný popis cílů pro rok 2009 v oblasti veřejných škol):

Zajištění finanční podpory projektů mezinárodní spolupráce ve dvoustranných i mnohostranných aktivitách bude založena na současném stavu veřejné podpory, která je upravena zákonem č. 171/2007, kterým se mění zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře ve výzkumu a vývoji), a novelou nařízení vlády č. 461 a 462/2002 Sb. Budou vyhlášovány veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji (nejméně jednou v roce), bude zajištěno projednání výsledků veřejných soutěží a administrativa spojená s finanční podporou projektů (aktivity KONTAKT, INGO, COST, EUPRO a EUREKA).

Kontrolovatelné výstupy:

Každoroční oponentní řízení na základě průběžných zpráv a podrobného zdůvodnění čerpání nákladů

Předpokládané zdroje financování

Účelové a institucionální prostředky státního rozpočtu poskytované podle zákona č. 130/2002 Sb.

Mgr. Ondřej Liška, v.r.

ministr školství, mládeže a tělovýchovy

V Praze dne 22. dubna 2008